

A költeménynek mintegy utóhangja a tízedik rész. Ez a rész szinte utólag megnyugtató bennünket, hogy Mitranak mégsem kellett elpusztítania gyermekét. Nem kellett, mert egy börtönből jött levél felbontja benne a hitet, hogy él még a Párt, hogy nem hiába haltak meg a jugoszláv nép legjobbjai a fasiszták elleni harcban. Mitra magágyser — talán kissé farszto hosszúsággal felidézti ezeket a harcokat, s felidéződik a békét építő Szovjetunió képe, hatalmas ereje, elérkezik hozzá a „békés népek zsongó hangja“. Feléled Mitra hite a Pártban, a jövőben, Szilárd elvtársban — s a tragikus elhatározást felváltja a jövőbe vetett szilárd hit. Mitra megszüli gyermekét, erdők mélyén, partizánok közt, azok között a hős partizánok közt, akik harcolni fognak azért, hogy Jugoszlávia újra szabad emberek hazája legyen.

Asztalos Sándornak sikerült egy alakba és cselekménybe sűríteni a jugoszláv népi mai sorsát, és Mitra alakjában olyan pozí-

tív hőst teremtenie, mely megtestesíti a jugoszláv nép izzó gyűlöletét és elszánt harcát a Tito-fasiszták ellen. Mitra sorsa és Mitra öntudatra ébredése tipikus, mert a jugoszláv nép sorsa és harca Mitra mélyen és sokoldalúan egyénített alakján keresztül nyilvánul meg, és ez teszi a költeményt mindvégig lebilincselően érdekessé, művészi, emberileg hitelessé. A magyar költészet legjobb hagyományainak felhasználása a vers ritmusában, képanyagában, szerkezetében, tehát a nemzeti forma összeforrva a szocialista tartalommal kialakuló magyar szocialista realista lírák egyik legszebb alkotásává teszi Asztalos Sándor líráilag átszínezett elbeszélő költeményét. Műve eleven bizonyítéka annak az érdeklődésnek és proletár szolidaritásnak, mellyel népünk a dicső harcok emlékéből, a Szovjetunió vezetete béketábor erejéből erőt merítő jugoszláv népi mai, szilárd meggyőződésünk szerint győzedelmesen végződő harcait kíséri.

Cs. Török Mária

Egy özvegyasszony élete

Sötér István e kisregénye az élet tökéletes tükörképét tárja elénk. Olyan feladatra vállalkozott e mű megírásával, mely megmutatja az olvasó számára a kapitalizmus rothadó szakaszát majd pedig az egyre nagyobb méretben kibontakozó szocialista élet lendületét.

Gazdasági és politikai harcok mozaik-szerű képein keresztül mélyreható erővel mutatja meg Paragi Mihályné alakját, a kényszerűen végzett róbortól a dicső munkáskorszakáig. A sívár kapitalista mult világának bemutatásával indul el tulajdonképpen a történet. Sötér István kiváló írói tehetségével végigvezet bennünket a szegedi Kálvária-úton, ahol nem látni mást, csak reszpedtséget. Nagyszerűen, szemléltetően használja fel erre a célra a Kálvária-úton csörömpölő villamost:

... az utasok úgy tekintettek ki az ablakon, mintha nagyon messzire utaznának városukból: elmaradt az Anna-villa, homlokzatán az örökké mozdulatlan óramutatók, a katonakórház, kapuiában az őrség, ablakaiban pedig a csikasköpenyes, nyírótkoponyájú betegek — az elmeklinika, kopár fasoraiiban a papucsban csoszogó ápoltak — jobboldalt a fertőtlenítő telep udvarán koporsóalakú, felkete kocsi, majd a néptelen paprikamalom, s az elárvult téglagyár, mezők, négyzetletes ánkok, vasúti föltések, sorompók, s a körtöltés tetejéről még utoljára a város...

Ezen az úton hatad nap mint nap, a

„sorscibálta“ árva kisleány, Miklós Erzsike Dorozsma felé Innen indul el. Erzsike életének megpróbáltatásokkal, szenvedésekkel teli, hosszú *kálváriájára*, ahol gyárosok testi és erkölcsi kizsákmányoló akaratan keresztül törve életének jelentős periódusához ér:

„... megvárta őt a kapu előtt egy férfi, akivel már három esztendeje nem váltott szót. Egy vasárnap délután a kapu előtt várt rá Paragi Mihály.“

Azomban a Horthy-Magyarországra jellemző meghurcoltatások terrorizme Mihályt is eléri, a pallérok szitkán, a börtönök világán keresztül.

Minden különösebb magyarázás nélkül világossá válik előttünk a kapitalizmus családi életkeletét szelszakító politikája, melynek legvetemütlebb formájára is rávilágít az író (u. i. háborúba viszik Mihályt idegen érdekekért. Ő azonban nem akar harcolni olyanokkal szemben, akiket sohasem látott). A fiatal asszony hiába küzdök, munkájának gyümölcsét nem ő élvezi, hanem a nagybirtokosok, gyárosok. Egy asszony vívódása ez a mult viszonyai között, és ez memcsak Paragi Mihálynéé, hanem millió és millió proletárasszonyé. A regény mult-ról szóló része a fordulatos eseményeken keresztül emyi. Az írónak nem az volt a főcélja, hogy a multat ábrázolja, hanem az, hogy bemutassa számunkra a jelent. Főleg azt a jelent, ahol a munka nevelőerejével igazi harcossá válnak a multban elnyomott Paragi Mihálynék. A regénynek ez a legértékesebb része. Itt csillogtatja meg leg-

szebben Sötér István írói tehetségét. Szinte ott érzi magát az olvasó az eleven, lüktető élettől duzzadó kombinátban, melyet lázas munkával teremtet a dolgozók Magyarországa. Azonban a felszabadulást követő fejlődés nem ment ilyen simán. A máriahalmi napközi otthon Ilona-nővérei igyekeztek elgáncsolni felfelé ívelő útját, de már érzik, hogy:

„Nem ajánlatos ma egy prolival össze-különbözni“.

Az út kemény, mint ahogy azt a valóságban is átéljük, de a harcos, férjétvesztett özvegy áttöri ezeket az akadályokat is. Bár vívódik önmagával, de mégis elindul azért, hogy — férje elvesztését — gyermekének oktalán megverését, Ilona nővér kegyetlenségét visszaverje. Ekkor még nincs kialakult osztályöntudata, ekkor még nem fűti a proletárinternacionalizmus forró lángja, de a féléves szövönői tanfolyam

s a szegedi textilkombinát fiatal erőteljű pezsgő világa ide is elvezeti özvegy Paragi Mihálynét.

Az események egyszerűsége mögött mély probléma áll. Egy ember fejlődése, melyben a munkásolvadó önkénytelenül is könnyen ráismer saját életének hasonló mozzanataira. Az író nagy területet ölel fel, hiszen egy életet sűrít kisregényébe.

Mindent összevetve megállapíthatjuk, hogy Sötér István harcos s szinte agitativ erővel bíró munkát nyújt az olvasó kezébe, mely a való világból született meg. Abból a világból, amelynek szenvedése már csak rossz emlékként él, ahol új, kialakuló Paragi Mihálynék varázsolják át a tegnapi kálvária-útját. Saját maguk részére teszik szebbé. Birtokuk már nemcsak a szegedi textilkombinát, hanem az egész ország.

Varsányi Péter